

Josep Grau i Mateu

## LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA I LA SEVA ACTUACIÓ AL VALLÈS ORIENTAL (1914-1923)

14



Visita de Carles Pi i Sunyer, director de l'Escola Superior d'Agricultura, a la Granja-Escola Torre Marimon de Còlades, el 1922. Juntament amb l'Escola Superior, les conferències i cursos agrícoles i l'ensenyament agrícola per correspondència, la Granja integrava l'àmplia oferta mancomunada d'institucions de promoció de l'agricultura. (Fotografia: Arxiu General de la Diputació de Barcelona, núm. registre 4309/87)

Constituïda el 1914 a partir de la unió de les quatre diputacions provincials catalanes, la Mancomunitat de Catalunya va esdevenir un instrument de primer ordre dins de l'estratègia de modernització, integració territorial i catalanització del país impulsada per la Lliga Regionalista. Els dirigents regionalistes van comptar en el desplegament de la seva acció de govern amb el suport gairebé incondicional de la majoria d'intel·lectuals noucentistes de l'època, que es mostraven delerosos per incidir en la transformació de la societat des del seu nou paper d'«intel·lectuals professionals» catalans <sup>(1)</sup>. A més de l'homogeneïtat

política oferta pels noucentistes, la Mancomunitat va rebre també la col·laboració de destacats dirigents de l'esquerra catalanista, d'aquells «noucentistes-socialistes», com ara Rafael Campalans, que tot i que no s'identificaven amb el caràcter jeràrquic i elitista del projecte cultural del regionalisme es sentien cridats a participar en la tasca de normativització i catalanització social pròpia del noucentisme <sup>(2)</sup>.

La Mancomunitat va néixer després d'una intensa campanya per la reforma de l'administració local i la creació de mancomunitats interprovincials (1911-1913) i va estar dirigida pels polítics regionalistes de manera ininterrompuda fins al 1924, any en què Primo de Rivera va destituir els regionalistes i els substituï per homes afins a la dictadura, amb Alfons Sala al capdavant. Tal i com havia succeït amb la Diputació de Barcelona, en mans dels regionalistes des del 1907, la Mancomunitat va esdevenir la plata-

(1) Jordi Casassas, *Intel·lectuals, professionals i polítics a la Catalunya contemporània (1850-1920)*, Els llibres de la frontera, Barcelona, 1989, pàg. 136-146.

(2) Albert Bakellis, *Rafael Campalans, socialisme català*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1985, pàg. 20-23.

forma des de la qual la Lliga en particular i el catalanisme en general van avançar en la consecució d'uns objectius que s'havien anant definint des de principis de segle. En primer lloc, el regionalisme burgès, en el seu afany de modernització del país, va poder satisfer la seva triple aspiració de consolidació i expansió electoral, extensió de les infraestructures

través d'orga-nismes com la Comissió d'Educació General, el Servei de Conferències Populars o el Servei de Sanitat, la Mancomunitat va desenvolupar una tasca de difusió de coneixements sobre temes molt diversos (higienisme, utilització del temps de lleure, hàbits de treball i de consum, pràctica de l'esport, administració de la llar, tractament dels



Curset del Servei d'Agricultura de la Mancomunitat a Còrdes de Montbui, el 1917. Com es pot veure, la presència dels "savis" de la Mancomunitat va congregar una audiència ben nombrosa i heterogènia. (Fotografia: Arxiu General de la Diputació de Barcelona, núm. registre 8207/88)

econòmiques i gestació d'un nou consens cívic superior de les creixents tensions socials de la Catalunya de principis de segle. En segon lloc, al costat d'aquesta tasca d'integració territorial i de «civilització», la Mancomunitat va dur a terme un assaig de construcció nacional catalana que comptà amb la participació d'entitats culturals i polítiques catalanistes de diversa orientació ideològica.

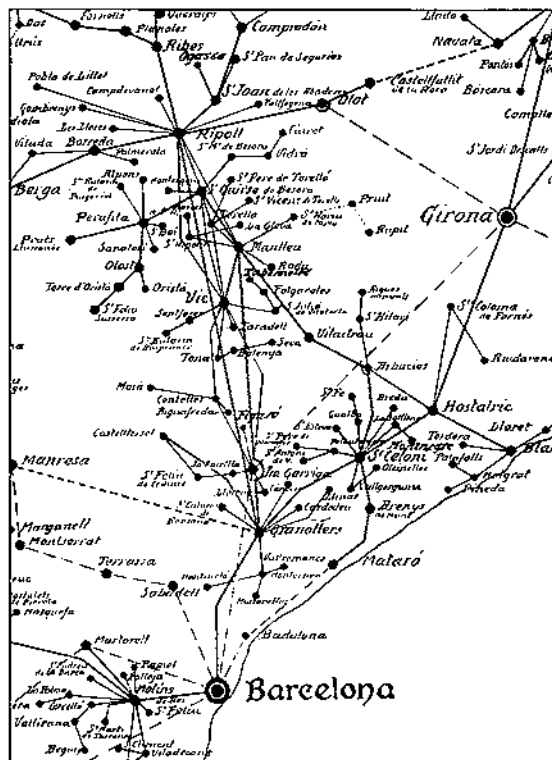
Així, doncs, modernització i catalanització van esdevenir els mots d'ordre per a l'obra de la Mancomunitat. La construcció d'un país modern, simbolitzat pel projecte noucentista de la «Catalunya-ciutat», requeria abans que res la vertebració del país mitjançant l'extensió de les vies de comunicació i la xarxa telefònica. Això explica el protagonisme que van assolir els Departaments d'Obres Públiques i de Telèfons dins dels pressupostos mancomunals: sense unes infraestructures adequades, els projectes d'industrialització i d'urbanització del país impulsats per la burgesia regionalista haurien estat del tot inviables. Al mateix temps, calia implantar entre les masses populars la nova «cultura cívica»<sup>(3)</sup> defensada pel noucentisme, destinada a crear un consens social que mantingués la prioritat del poder burgès dins del nou ordenament institucional<sup>(4)</sup>; així, a

aliments, etc.) amb la finalitat d'estendre arreu del país una moralitat i unes formes de vides noves, inspirades en els valors de la civilitat burgesa.

La futura «Catalunya-ciutat», però, havia d'ésser nacionalment catalana: al costat de la Catalunya «civilitzada», calia bastir-hi la «Catalunya-nació». L'ideal d'un país modern, europeu i catalanitzat, present ja entre els postulats del modernisme del final de segle, era ara recollit per la conjunció regionalista-noucentista des d'una Mancomunitat que permetia aplegar intel·lectualitat i poder polític i iniciar una ambiciosa tasca de nacionalització política i cultural. Inspirada en el «discurs nacionalitzador» formulat durant les primeres dècades del segle a través de publicacions noucentistes com «Catalunya» o «La Revista», l'acció nacionalitzadora de la Mancomunitat va abastar camps tan diversos com la creació d'institucions d'alta cultura, la catalanització de l'ensenyament, la defensa i expansió de la llengua

3 Enric Ucelay Da Cal, *La Catalunya populista. Imatge, cultura i política en l'època republicana (1931, 1939)*, La Magrana, Barcelona, 1982, pàg. 27-32.

4 Norbert Bilibeny, *Eugeni d'Ors i la ideologia del Noucentisme*, Edicions La Magrana, Barcelona, 1988, pàg. 141-2.



La xarxa telefònica del Vallès era un element central en el pla d'integració telefònica de Catalunya impulsat per la Mancomunitat

## Telefonia del Vallès

COMPAÑIA ANÓNIMA

Grupo telefónico de La Garriga,  
Vich y su Comarca

MEMORIA que el Comité de Administración cede a los señores Accionistas que leen de esta Compañía, con motivo de la sesión de este «Grupo Telefónico» a la Mancomunidad de Cataluña, en virtud de escritura otorgada ante el Notario de esta ciudad D. Joaquín Casado, en 7 de diciembre de 1916, y

BALANCE a: 30 de junio del propio año, desde cual fecha funcionaba esta Compañía por cuenta de la Mancomunidad  
Barcelona y febrero de 1917

### Comité de Administración

|                                      |                           |                 |
|--------------------------------------|---------------------------|-----------------|
| Por La Garriga...                    | D. Salvador Oachs...      | Inspector       |
| Por La Garriga...                    | D. Joaquín Salvador...    | Secretario      |
| Por Cerdas...                        | D. José Oller Planells... | Presidente      |
| Por Vich...                          | D. Ramón Masachs...       | Contador-Tesoro |
| Por Vich...                          | D. José Villegas...       | Vocal           |
| Por Roda...                          | D. Melitón Tordera...     | Vocal           |
| Por San Juan de Vilatorrada...       | D. José M. Balil...       | Vicepresidente  |
| Por Vilatorrada...                   | D. José Borda...          | Vocal           |
| Por Manlleu...                       | D. José Ricote...         | Vocal           |
| Por Torrelles...                     | D. Juan Subirachs...      | Vocal           |
| Por San Hipólito de Voltregà...      |                           |                 |
| Por San Quirico...                   | D. José Molas Ricart...   | Vocal           |
| Por Ripoll...                        | D. José Cases Pau...      | Vocal           |
| Por Arbúcies y San Hilario Sacalm... | D. José Prat Mercet...    | Vocal           |

La instal·lació del telèfon al Vallès es deu a un grup de rics propietaris i estel·lijants de la Garriga, els quals el 1916 cediren la xarxa a la Mancomunitat (reproduït d'A. Benzkeky, *La Garriga dia a dia*, pàg. 316)

i dels símbols nacionals catalans, la lluita per l'Estatut d'Autonomia, la protecció del Dret Civil Català, la internacionalització de la qüestió nacional catalana o les relacions amb la resta dels Països Catalans.

L'obra de govern de la Mancomunitat fou, en resum, un intent protagonitzat pel catalanisme conservador per fer entrar Catalunya en la modernitat europea i per difondre la cultura i la identitat nacionals catalanes. Aquesta doble temptativa, estroncada el 1925 amb la supressió de la Mancomunitat, havia d'ésser represa, ja en temps de la República, pel populisme republicà de l'esquerra catalanista al capdavant de la Generalitat.

El principal camp d'acció de la Mancomunitat al Vallès Oriental fou, sens dubte, l'ampliació i la renovació de la xarxa telefònica<sup>(5)</sup>. Per la seva situació geogràfica, el Vallès va esdevenir una zona d'alt valor estratègic en el projecte mancomunal d'unir telefònicament el nord del país amb l'àrea de Barce-

lona. Per aquest motiu, el desembre de 1916, la Mancomunitat va comprar a la Societat «Telefonia del Vallès» l'anomenat «grup telefònic» de la Garriga i el conjunt de xarxes urbanes de la comarca (amb l'excepció de la xarxa de Granollers, explotada directament per l'Estat); posteriorment, va procedir a la seva reparació i ampliació i va convertir la central de la Garriga, que havia estat adquirida per 160.000 ptes, en el nexa d'unió entre les línies interurbanes amb origen a Barcelona i les que partien de Blanes, Hostalric, Manlleu i Ripoll.

El control de la pràctica totalitat de la xarxa del Vallès va permetre al Servei de Telèfons de la Mancomunitat desenvolupar una intensa activitat a la comarca: entre 1916 i 1923 l'esmentat Servei va estendre un total de 58 línies telefòniques, amb una extensió de més de 1.300 km<sup>(6)</sup>, i va instal·lar-hi 9 estacions d'un sol aparell i 18 centrals, amb una capacitat global de 363 abonats. D'aquesta manera, el Vallès va arribar a concentrar el 13,3% de les línies telefòniques i el 9,4 % de les centrals construïdes per la Mancomunitat. Aquesta forta incidència del Servei de Telèfons al Vallès va fer que la Mancomunitat fos percebuda per alguns ajuntaments de la comarca com l'únic interlocutor vàlid a l'hora de gestionar l'obtenció d'una línia telefònica. Com a exemple d'aquesta actitud, podem esmentar les cartes envia-

5 Malgrat que mai no va poder accedir a la gestió de la xarxa telefònica de Barcelona (l'única econòmicament rendible del país), la Mancomunitat va gaudir de competències molt àmplies en la instal·lació de la telefonia a Catalunya. Veure Mancomunitat de Catalunya, *El plan de les xarxes telefòniques catalanes*, Barcelona, 1922, Imp. de la Casa de la Caritat.

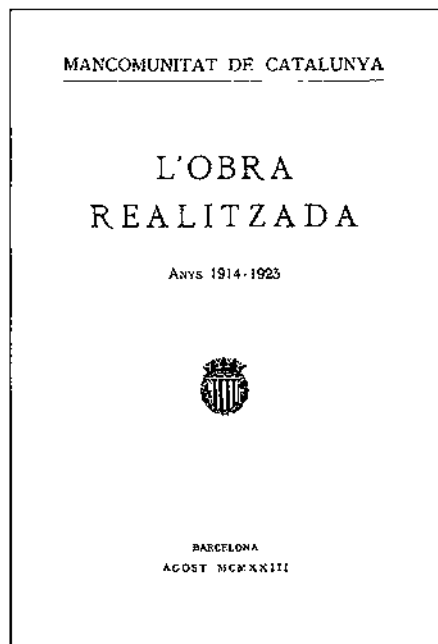
6 Aquest total inclou tant les línies esteses entre dues poblacions vallesanes com aquelles que tenen origen al Vallès però abasten altres comarques veïnes.

des a la Mancomunitat el 1919 pels alcaldes de Santa Eulàlia de Ronçana i de Montornès del Vallès, en les quals sol·licitaven la instal·lació de sengles estacions telefòniques i es lamentaven de les negatives reiterades que les seves demandes havien rebut per part de l'administració estatal<sup>(7)</sup>.

Encara dins del camp de les obres públiques, la Mancomunitat, a través del Departament de Carreteres, Camins i Ponts, va construir a la comarca 9,972 km de carreteres, va realitzar diverses obres de reparació i millora en vies ja existents i tenia aprovats el 1923, en vigílies de la dictadura de Primo de Rivera, un total de 13 projectes que suposaven la construcció de 70 km de noves carreteres al Vallès. D'altra banda, en l'àmbit de l'agricultura, l'ambició pla d'extensió de l'ensenyament agrícola endegat per la Mancomunitat va tenir una incidència directa al Vallès Oriental, amb la creació a Caldes de Montbui de la Granja-Escola «Torre Marimon», encara activa en els nostres dies. Adquirida l'agost del 1921 per 275.000 PTA i dotada de 110 ha de terreny, la Granja havia d'acollir la realització de les pràctiques corresponents als darrers cursos de l'Escola Superior d'Agricultura; el 1923, però, el centre només s'havia dedicat a l'explotació agrícola i ramadera i es trobava encara en fase de condicionament (calia habilitar les dependències per a l'estada d'alumnes i professors i dotar la Granja amb la maquinària necessària)<sup>(8)</sup>. Finalment, pel que fa a l'àmbit de la difusió cultural i científica, l'acció de la Mancomunitat a la comarca es va concretar en l'organització d'un total de 8 conferències sobre temes tècnics i humanístics i la concessió d'una biblioteca popular a Mollet del Vallès, que mai no es va arribar a construir<sup>(9)</sup>.

Semblantment al que succeí a les restants les comarques catalanes, l'obra de govern de la Mancomunitat al Vallès Oriental va prioritzar la construcció d'infraestructures de comunicació (carreteres i telèfons) i la difusió de coneixements tècnics, i va relegar l'actuació en altres camps (campanyes sanitàries, experimentació agrícola, conservació del patrimoni artístic, concursos de bestiar, etc.) a accions de caràcter puntual que sovint no anaren més enllà de la mera anècdota.

La font d'informació bàsica per a la realització de l'inventari de l'actuació de la Mancomunitat al Vallès que aquí presentem han estat els 3 volums publicats el 1923 per la Mancomunitat amb el títol de *L'obra realitzada*<sup>(10)</sup>. En aquests volums, destinats a la propaganda i a l'autolegitimació de la institució, es presenta amb un mínim grau de sistematització la relació d'actuacions de la Mancomunitat des de la seva creació el 1914 fins a pràcticament el cop d'estat de Primo de Rivera de setembre de 1923. Cal dir, però, que a *L'obra realitzada* no es recullen pas totes les actuacions de la Mancomunitat durant els seus gairebé deu anys d'existència. Aspectes com



Portada de *L'obra realitzada*, obra de tres gruixuts volums que culmina la política de publicacions propagandístiques de la Mancomunitat. L'alt nombre de llibres d'octes, memòries, informes i opuscles emesos contrasta amb les migrades atribucions polítiques i econòmiques de la institució

ara les subvencions atorgades a entitats i associacions diverses<sup>(11)</sup>, l'activitat interna d'organismes científics i culturals o les obres de millora efectuades a les carreteres del país no apareixen a la font o ho fan de manera incompleta, sovint a tall d'exemple per il·lustrar l'actuació d'un Departament determinat. És per això que aquest treball no pretén aplegar tota l'obra de la Mancomunitat a la comarca, sinó que, al contrari, resta obert a les aportacions de noves investigacions.

7 Arxiu General de la Diputació de Barcelona, lligall 3186, expedient 46.

8 L'inici de l'activitat docent, la veritable posada en marxa de la Granja-Escola, doncs, no es va produir fins al gener de 1927, en plena dictadura, gràcies a l'impuls decisiu que el centre va rebre per part de la Diputació de Barcelona (significativament, la Diputació franquista va celebrar les noces d'argent de la Granja no el 1946 sinó el 1952). Amb la República, el centre va passar a dependre de la Generalitat, que hi traslladà tota l'escola mitjana d'agricultura i destinà l'Escola Superior d'Agricultura únicament a la investigació i a la formació d'experts i professors. (Alexandre Gali, *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya, 1900-1936*, Fundació Alexandre Gali, Barcelona, 1980-1986, llibre VI, pàg. 70-72.)

9 La concessió, feta de manera provisional el 1917, va ser retirada l'any següent pel fet que l'Ajuntament de Mollet no estava al corrent de les seves obligacions financeres amb la Mancomunitat i amb la Diputació de Barcelona. (Alexandre Gali, *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya, 1900-1936*, Fundació Alexandre Gali, Barcelona, 1980-1986, llibre XI, pàg. 20.)

10 Mancomunitat de Catalunya, *L'obra realitzada, anys 1914-1923*, Barcelona, agost de 1923, 3 volums [Organització i Administració General · Cultura i Instrucció · Agricultura, 510 pàg.; Telèfons · Ferrocarrils · Carreteres, Camins i Ponts · Obres Hidràuliques, 218 pàg.; Beneficència i Sanitat · Política Social · Hisenda, 210 pàg.]

11 En el cas del Vallès, seria possible quantificar l'importància dels ajuts econòmics concedits per la Mancomunitat a entitats culturals i docents de la comarca, com ara l'«Escola nocturna per a obrers de Granollers», l'«Institut d'Estudis Superiors de Granollers», o l'«Escola d'Oficis i Indústries de Granollers», els expedients de les quals apareixen sovint en les llistes de subvencions que atorgaven la Mancomunitat i la Diputació de Barcelona. (Arxiu General de la Diputació de Barcelona, lligalls 3397, 4174 [exp. 32 i 52] i 4178 [exp. 85].)

## APÈNDIX: ACTUACIONS DE LA MANCOMUNITAT AL VALLÈS ORIENTAL (1914-1923)

### Accions d'abast local

#### Caldes de Montbui

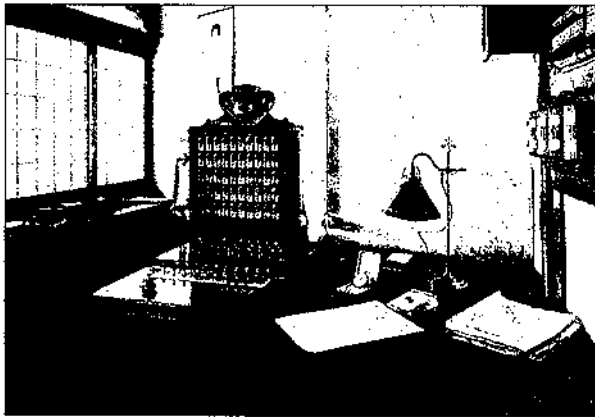
- Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Arbres Fructífers. Acció: camp experimental per al conreu de l'olivera. Propietat del Sindicat Agrícola de Caldes;
- Conselleria de Beneficència i Sanitat. Acció: subvenció a l'Hospital de Caldes de Montbui. 1922;
- Conselleria de Cultura i Instrucció. Departament d'Ensenyament Tècnic. Acció: creació de la Granja-Escola «Torre-Marimon». 1921;

#### Castellterçol

- Conselleria d'Hisenda. Caixa de Crèdit Comunal. Acció: préstec de 6.000 PTA amortitzable en 50 anys a l'Ajuntament de Castellterçol per a la cancel·lació del deute contra per la portada d'aigües. 1917<sup>12</sup>;

#### La Garriga

- Conselleria de Beneficència i Sanitat. Acció: Subvenció a la Junta «La Caritat» de la Garriga. 1922;



El principal camp d'acció de la Mancomunitat al Vallès Oriental fou l'ampliació i la renovació de la xarxa telefònica (fotografia: l'Obra realitzada, anys 1914-1923, Barcelona, 1923)

#### Granollers

- Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei de Ramaderia. Acció: organització de concursos de bestiar boví el 1919 i el 1921;
- Conselleria de Beneficència i Sanitat. Acció: subvenció a la Casa Bressol Asil de Granollers. 1922
- Conselleria de Beneficència i Sanitat. Acció: subvenció a l'Hospital de Granollers. 1922;

#### Llinars del Vallès

- Conselleria de Cultura i Instrucció. Servei de Conservació Monuments. Acció: protecció de la creu de terme de Llinars del Vallès;

#### Mollet del Vallès

- Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei de Ramaderia. Acció: organització d'un concurs de bestiar porquí. 1922;

- Conselleria de Beneficència i Sanitat. Servei de Sanitat. Acció: vacunació contra l'epidèmia local de febre tifòide;

#### Parets del Vallès

- Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Acció Social Agrària. Acció: assessorament en la redacció del reglament de la Federació Agrícola;

#### Santa Maria de Palautordera

- Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei de Terra Campa. Acció: camp per a conreus experimentals. Propietat de Josep Rossell;

- Instal·lació d'estacions telefòniques a: Aiguafreda, l'Ametlla del Vallès, Cànoves, el Figaró, Olzinelles, Riells del Fai, Santa Fe de Montseny, Sant Antoni de Vilamajor, Sant Pere de Vilamajor;
- Instal·lació de centrals telefòniques a: La Batllòria (capacitat de 6 abonats), Bigues (10 abonats) Cardedeu (30), Castellterçol (20), la Garriga (105), Granollers (25), Gualba (12), Llinars del Vallès (16), Martorelles (4), Montmeló (8), Montornès del Vallès (25), Santa Eulàlia de Ronçana (6), Santa Maria de Palautordera (16), Sant Celoni (50), Sant Esteve de Palautordera (8), Sant Feliu de Codines (10), Vallgorriana (6), Vallromanes (6);

### Accions d'abast comarcal

#### Aiguafreda - Centelles (Osona)

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 4 quilòmetres;

#### L'Ametlla del Vallès - Granollers

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: obres d'aplanament de la carretera;

#### La Batllòria - Gualba

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: obres d'aplanament de la carretera;

#### Bigues - Riells del Fai

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 3 quilòmetres;

#### Caldes de Montbui - Sant Celoni

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: obres d'aplanament de la carretera;

#### Cardedeu - Cànoves

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: obres d'aplanament de la carretera;

#### Cardedeu - Cànoves

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 6 quilòmetres;

#### Castellterçol - Granera

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: obres de desguàs a la carretera;

#### Corró d'Avall

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'obres d'accés a camins públics al tram de Corró d'Avall, a la carretera de Llinars del Vallès a Sant Llorenç Savall;

#### La Garriga - Bigues

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 7 quilòmetres;

#### La Garriga - Centelles (Osona)

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 15 quilòmetres;

#### La Garriga - el Figaró

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 4 quilòmetres;

#### La Garriga - l'Ametlla del Vallès

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 3 quilòmetres;

#### La Garriga - Sant Celoni

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 20 quilòmetres;

#### La Garriga - Sant Feliu de Codines

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 12 quilòmetres;

#### La Garriga - Vic (Osona)

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de tres línies telefòniques de 30 quilòmetres;

#### Granollers - Barcelona

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de vuit línies telefòniques de 32 quilòmetres;

#### Granollers - Cardedeu

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 8 quilòmetres;

#### Granollers - Castellterçol

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 25 quilòmetres;

#### Granollers - Hostafric (Selva)

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de dues línies telefòniques de 40 quilòmetres;

#### Granollers - la Garriga

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de dues línies telefòniques de 8 quilòmetres;

#### Granollers - Llinars del Vallès

- Conselleria de Telèfon. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 11 quilòmetres;

#### Granollers - Manlleu (Osona)

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de tres línies telefòniques de 64 quilòmetres;

#### Granollers - Masnou (Maresme)

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: millores en l'aferrament i construcció d'obres d'accés de camins públics a la carretera;

#### Granollers - Montornès del Vallès

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 8 quilòmetres;

#### Granollers - Ripoll (Ripollès)

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de tres línies telefòniques de 90 quilòmetres;

#### Granollers - Santa Eulàlia de Ronçana

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 7 quilòmetres;

#### Granollers - Sant Celoni

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de tres línies telefòniques de 35 quilòmetres;

#### Gualba

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'un pont en el camí de Sant Celoni a Gualba. 1919. Cost total: 9.814 PTA. 0,102 quilòmetres;

#### Gualba - Santa Fe de Montseny

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 7 quilòmetres;

#### Llinars del Vallès - Sant Llorenç Savall (Vallès Occidental)

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'obres de desguàs i d'ampits en trams perillosos de la carretera;

#### Montmany - el Figaró

- Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. 1916. Cost total: 187.340 PTA. 4,332 quilòmetres;

#### Montornès del Vallès - Martorelles

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 5 quilòmetres;

#### Montornès del Vallès - Montmeló

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 2 quilòmetres;

#### Montornès del Vallès - Vallromanes

- Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 2 quilòmetres;

12 En una carta datada el 14-10-1921, l'alcalde de Castellterçol, Josep Cospinera, responia de la manera següent a l'enquesta de la Mancomunitat sobre els préstecs de la Caixa de Crèdit Comunal: «El préstec que aquest Municipi té rebut de la Caixa de Crèdit Comunal fou esmerçat per satisfer despeses ocasionades per la conducció de les aigües d'aquesta vila, fa molts anys. El préstec ha estat vist amb grat esment pels Regidors que posteriorment han vingut al Municipi, així com per la població; essent un benefici d'ordre moral, encara que no resulti d'una gran utilitat econòmica per al Municipi.» (Mancomunitat de Catalunya, l'actuació de la Caixa de Crèdit Comunal, Imp. de la Casa de Caritat, Barcelona, 1922, p. 23).

**Parets del Vallès**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: millors en l'aferrament i obres d'accés a camins públics del tram de Parets del Vallès a la carretera de Sant Llorenç Savall a Llinars del Vallès;

**La Roca del Vallès - Sant Adrià de Besòs (Barcelona)**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'espigons paral·lels i transversals al corrent del riu Besòs i obres diverses a la carretera (millors en l'aferrament, obres d'aplanament, construcció de murs de contenció, construcció d'ampits en trams perillosos i obres de desguàs);

**La Roca del Vallès - Sant Adrià de Besòs (Barcelona)**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'un pont sobre el torrent de can Jané a la carretera de Sant Adrià de Besòs a la Roca del Vallès. Import del darrer pressupost aprovat: 65.267 PTA. 0,784 quilòmetres. Es trobava en construcció el 1923;

**Santa Fe de Montseny - Viladrau (Osona)**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: fitació del camí de bast entre les dues poblacions. 1918. Cost total: 5.783 PTA. 16 quilòmetres;

**Santa Maria de Palautordera - Sant Antoni de Vilamajor**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 5 quilòmetres;

**Sant Antoni de Vilamajor - Sant Pere de Vilamajor**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 2 quilòmetres;

**Sant Celoni - Arbúcies (Selva)**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació de tres línies telefòniques de 22 quilòmetres;

**Sant Celoni - Arenys de Munt (Maresme)**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 15 quilòmetres;

**Sant Celoni - la Batllòria**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 5 quilòmetres;

**Sant Celoni - Breda (Selva)**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 11 quilòmetres;

**Sant Celoni - Campins**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. 1921. Cost total: 67.196 PTA. 5,640 quilòmetres;

**Sant Celoni - Gualba**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 6 quilòmetres;

**Sant Celoni - Hostalric (Selva)**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 15 quilòmetres;

**Sant Celoni - Santa Maria de Palautordera**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 5 quilòmetres;

**Sant Celoni - Sant Esteve de Palautordera**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 7 quilòmetres;

**Sant Celoni - Vallgorguina**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 7 quilòmetres;

**Sant Feliu de Codines - Castellterçol**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 18 quilòmetres;

**Sant Pere de Vilamajor - Santa Maria de Palautordera**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una línia telefònica. 7 quilòmetres;

**Vallgorguina - Olzinelles**

• Conselleria de Telèfons. Acció: instal·lació d'una

línia telefònica. 3 quilòmetres;

**Conferències i curssets****Caldes de Montbui**

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei de Terra Campa. Conferenciants: Josep M. Valls, Francesc Darder i Josep M. Poch. *Curset de terra campa*. 1917;

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Arbres Frutiers. Conferenciants: August Matons. *Campanya per l'esporga de l'olivera*. 1918;

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Arbres Frutiers. Conferenciants: August Matons. *Campanya per l'esporga de l'olivera*. 1919;

**Castellterçol**

• Conselleria de Cultura i Instrucció. Servei de Conferències Populars. Comissió d'Educació General. Conferenciants: Narcís Massó i Valentí (professor de l'Escola Montseny). *La cultura física i la cultura moral del poble*. 1923;

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Acció Social Agrària. Conferenciants: Josep M. Rendé. *Tema general*;

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei de Terra Campa. Servei de Ramaderia. Conferenciants: C. R. Danós, Josep M. Poch, Josep M. Rendé, Pere Màrtir Rossell i Vilà. *Curset de terra campa i ramaderia*. 1921;

**Les Franqueses del Vallès**

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Arbres Frutiers. Conferenciants: August Matons. *Campanya d'esporga de l'olivera*. 1920;

**La Garriga**

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Arbres Frutiers. Conferenciants: August Matons. *Campanya d'esporga de l'olivera*. 1920;

• Conselleria de Cultura i Instrucció. Secció d'Ensenyament Domèstic. Conferenciants: Concepció Farran (directora de la Secció d'Ensenyament Domèstic). *Alimentació*. 1921;

**Parets del Vallès**

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Acció Social Agrària. Conferenciants: Josep M. Rendé. *Cooperatives de consum*;

**Santa Maria de Palautordera**

• Conselleria d'Agricultura i Serveis Forestals. Servei d'Arbres Frutiers. Conferenciants: Joan Salom. *Ametller*;

**Accions en projecte****La Batllòria**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció del tram de la Batllòria a la carretera de Madrid a França;

**Bigues - Caldes de Montbui**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. Import del darrer pressupost aprovat: 210.000 PTA. 7 quilòmetres;

**Campins**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: desviació de la carretera que travessa la població;

**Cardedeu - Dosrius (Maresme)**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. Import del darrer pressupost aprovat: 518.273 PTA. 7,813 quilòmetres;

**Castellterçol**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció del tram de Castellterçol a la carretera de Manresa a Vic. Import del darrer pressupost aprovat: 107.134 PTA. 6,462 quilòmetres;

**Corró d'Amunt - Llerona**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció:

construcció d'una carretera. Import del darrer pressupost aprovat: 50.000 PTA. 2 quilòmetres;

**La Garriga**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: substitució del pas a nivell amb ferrocarril a la carretera de Sant Llorenç Savall a Llinars del Vallès;

**Granollers**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció del tram de Granollers a la carretera de l'Ametlla del Vallès al Coll de la Manyà. Import del darrer pressupost aprovat: 36.000 PTA. 2 quilòmetres;

**Granollers - Lliçà d'Amunt**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera de Granollers a Palautordera. Import del darrer pressupost aprovat: 319.000 pes. 11 quilòmetres

**Lliçà de Vall**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció del tram de Lliçà de Vall a la carretera de Sabadell a Granollers. Import del darrer pressupost aprovat: 66.399 PTA. 1,414 quilòmetres;

**Montmeló - Mollet del Vallès**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. Import del darrer pressupost aprovat: 54.138 PTA. 3,076 quilòmetres;

**Montseny - El Brull (Osona)**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. Import del darrer pressupost aprovat: 315.000 PTA. 9 quilòmetres;

**Montseny - Santa Maria de Palautordera**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. Import del darrer pressupost aprovat: 200.000 PTA. 3,943 quilòmetres;

**Palou**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: substitució del pas a nivell amb ferrocarril de la carretera del Masnou a Granollers;

**Sant Celoni - Olzinelles**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció d'una carretera. Import del darrer pressupost aprovat: 192.918 PTA. 4,948 quilòmetres;

**Sant Feliu de Codines**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: construcció del tram de Sant Feliu de Codines a la carretera de Centelles per Sant Miquel del Fai. Import del darrer pressupost aprovat: 275.000 PTA. 11 quilòmetres;

**Trentapasses**

• Conselleria de Carreteres, Camins i Ponts. Acció: desviació de la carretera que travessa la població.

Segon concurs de bestiar boví il·letr del Vallès, organitzat per la Mancomunitat a Granollers el 1919. (Fotografia: Mancomunitat de Catalunya, *Als concursos de bestiar. Perquè es van crear, Perquè s'han suprimit*, Editorial Catalana, Barcelona, 1922, pàg. 42)